



05.05.2021

Asia/29

§ 121

Valtuutettu Amanda Pasasen aloite maksuttomien kuukautisvälineiden tarjoamisesta nuorille ja vähävaraisille

HEL 2020-010631 T 00 00 03

Päätös

Puheenjohtajan ehdotuksesta kaupunginvaltuusto pani asian pöydälle.

Esittelijä

Kaupunginhallitus

Lisätiedot

Marja-Liisa Rautanen, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Valtuutettu Amanda Pasasen aloite
- 2 Lausunto, Nuorisoneuvosto, 21.12.2020

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Kaupunginvaltuusto katsoo aloitteen loppuun käsitellyksi.

Esittelijän perustelut

Valtuutettu Amanda Pasanen ja 23 muuta valtuutettua esittävät aloitteessaan, että selvitetään mahdollisuutta tarjota maksuttomia kuukautisvälineitä nuorille ja vähävaraisille.

Kaupunginhallitus toteaa, että aloitteessa ehdotettu hygieniatarvikkeiden tarjoaminen maksutta ei ole tarkoituksenmukaista. Toimeentulokilaisissa (1412/1997) säädetään perustoimeentulotuen myöntämisen edellytyksistä. Oikeus perustoimeentulotukeen määräytyy Suomessa oleskelun perusteella ja koskee jokaista tuen tarpeessa olevaa, joka ei voi saada toimeentuloa ansiotyöllään, yrittäjätoiminnallaan, toimeentuloa turvaavilla muilla etuuksilla, muilla tuloillaan tai varoillaan, häneen nähden elatusvelvollisen henkilön huolenpidolla tai muulla tavalla. Kansaneläkelaitoksen (Kela) myöntämään perustoimeentulotukeen sisältyy hygieniatarvikkeiden, mm. kuukautisvälineiden, kustannukset.



Vakiintuneen käytännön mukaan koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa jaetaan opiskelijoille akuuteissa tilanteissa yksittäisiä kuukautisvälineitä.

Asiasta on saatu sosiaali- ja terveyslautakunnan, kasvatus- ja koulutuslautakunnan ja nuorisoneuvoston lausunnot. Vastaus on sosiaali- ja terveyslautakunnan lausunnon mukainen. Kasvatus- ja koulutuslautakunta on äänin 6-0, 7 tyhjää, kehottanut toimialaa käynnistämään välittömästi rajatun kokeilun maksuttomien kuukautisvälineiden jakamisesta perusopetuksessa, lukioissa ja toisen asteen oppilaitoksissa. Perustointitulotukeen sisältyvien etuuksien osalta ei ole kuitenkaan tarkoituksenmukaista aloittaa kokeiluja.

Hallintosäännön 30 luvun 11 §:n 2 momentin mukaan kaupunginhallitus esittää kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi aloitteen, jonka on allekirjoittanut vähintään 15 valtuutettua.

Esittelijä

Kaupunginhallitus

Lisätiedot

Marja-Liisa Rautanen, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Valtuutettu Amanda Pasasen aloite
- 2 Lausunto, Nuorisoneuvosto, 21.12.2020

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätöshistoria

Kaupunginhallitus 26.04.2021 § 303

HEL 2020-010631 T 00 00 03

Päätös

Kaupunginhallitus esitti kaupunginvaltuustolle seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto katsoo aloitteen loppuun käsitellyksi.

Käsittely

26.04.2021 Ehdotuksen mukaan äänestyksin

Postiosoite

PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637

Alv.nro

FI02012566



Vastaehdotus:

Reetta Vanhanen: Poistetaan seuraavat kohdat:

“Kaupunginhallitus toteaa, että aloitteessa ehdotettu hygieniatarvikkeiden tarjoaminen maksutta ei ole tarkoituksenmukaista.”

“Perustoimeentulotukeen sisältyvien etuuksien osalta ei ole kuitenkaan tarkoituksenmukaista aloittaa kokeiluja.”

Kappaleen 6 jälkeen lisäys:

“Kaupunginhallitus kannattaa maksuttomien kuukautisvälineiden erilaisien jakelumahdollisuuksien kartoittamista nuorille ja vähävaraisille.

Kaupunginhallitus kannattaa rajatun kokeilun käynnistämistä maksuttomien kuukautisvälineiden jakamisesta perusopetuksessa ja toisen asteen oppilaitoksissa vuoden 2022 talousarvion puitteissa.”

Kannattaja: Anna Vuorjoki

äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Reetta Vanhasen vastaehdotus

Jaa-äännet: 7

Otto Meri, Pia Pakarinen, Mika Raatikainen, Marcus Rantala, Wille Rydman, Daniel Sazonov, Jan Vapaavuori

Ei-äännet: 7

Veronika Honkasalo, Nasima Razmyar, Anni Sinnemäki, Reetta Vanhanen, Sanna Vesikansa, Anna Vuorjoki, Ozan Yanar

Tyhjä: 1

Tomi Sevander

Kaupunginhallitus päätti hylätä ehdotuksen äänin 7 – 7 (1 tyhjä). Puheenjohtajan ääni ratkaisi päätökseksi tulleen ehdotuksen.

19.04.2021 Pöydälle

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Marja-Liisa Rautanen, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Kasvatus- ja koulutuslautakunta 09.02.2021 § 22

HEL 2020-010631 T 00 00 03



Lausunto

Kasvatus- ja koulutuslautakunta antoi seuraavan lausunnon kaupunginhallitukselle Amanda Pasasen valtuustoaloitteesta maksuttomien kuukautisvälineiden tarjoamisesta nuorille ja vähävaraisille. Tämän lisäksi kasvatus- ja koulutuslautakunta kehoittaa toimialaa käynnistämään välittömästi rajatun kokeilun maksuttomien kuukautisvälineiden jakamisesta perusopetuksessa, lukioissa ja toisen asteen oppilaitoksissa.

Aloitteessa on tartuttu tärkeään asiaan tyttöjen yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla käsitellään perusopetuksessa ja toisella asteella opetussuunnitelmien mukaisesti mm. terveystiedon ja biologian tunneilla ikäkauteen liittyvää kasvua, terveyden osa-alueiden ja arjen terveystottumuksien tuntemusta ja niiden merkityksen pohtimista sekä seksuaalikasvatusta. Lisäksi opetuksessa perehdytään tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioihin ja tarkastellaan yhteiskuntaa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisen näkökulmista. Opetussuunnitelmien ja tutkinnon perusteissa korostetaan aktiiviseksi kansalaiseksi kasvamista ja opetuksessa pyritään vahvistamaan havaittuihin epäkohtiin puuttumista. Vaikka kuukautisköyhyyteen ratkaisun tarjoaminen ei kuulu kasvatuksen ja koulutuksen toimialan tehtäviin, paneudutaan opetuksessa naisten ja miesten väliseen tasa-arvoon, yhdenvertaisuuteen ja yhteiskunnan toimintaan. Oppijoita ohjataan tarttumaan epäkohtiin, tekemään aloitteita ja kehittämään toimintaa yhteiskunnassa tasa-arvoisempaan suuntaan.

Aloitteessa kuvattu huoli kuukautisköyhyydestä on aiheellinen. Osalla oppilaista ja opiskelijoista ei ole varaa hankkia sellaisia kuukautisvälineitä, joita he haluaisivat käyttää. Aloitteessa ehdotetaan, että maksuttomia kuukautisvälineitä jaettaisiin nuorille ja vähävaraisille. Aloitteen mukaan kuukautisvälineiden tarjoamisessa tulisi huomioida käyttäjien henkilökohtaiset valinnat. Helsingissä oli 13–29-vuotiaita nuoria naisia vuonna 2019 lähes 80 000. Mikäli ilmaisia kuukautisvälineitä jaettaisiin kaikille heille, olisivat vuosikustannukset useamman miljoonaa euroa. Kasvatus- ja koulutuslautakunnan mielestä ilmaisten kuukautisvälineiden jakaminen kaikille nuorille ei ole tarkoituksenmukaista. Lautakunnan mielestä mahdolliset ilmaiset kuukautisvälineet tulisi kohdentaa vain vähävaraisille nuorille.

Ilmaisten kuukautisvälineiden jakaminen nuorille ja vähävaraisille vähentäisi kuukautisköyhyyttä, mutta edellyttäisi resursointia monipuolisten kuukautisvälineiden hankinnan, varastoinnin ja jakelun suhteen. Ilmaisten kuukautisvälineiden jakaminen edellyttäisi myös henkilösursseja. Jakelun järjestämisessä tulisi huomioida asian henkilökohtaisuus ja jakelu tulisi järjestää riittävän yksityisessä tilassa.



Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa jaetaan opiskelijoille äkillisissä, akuuteissa tilanteissa yksittäisiä kuukautisvälineitä, mutta säännöllinen kuukautisvälineiden jakaminen edellyttäisi suurempaa resursointia ja koordinointia. Vaihtoehtona voisi olla jakaa kuukautisvälineitä automaattista, jolloin voi olla haastavaa varmistaa kuukautisvälineiden riittävä valikoima automaattissa sekä automaatin ylläpito. Mikäli kuukautisvälineitä jaettaisiin kouluissa tai oppilaitoksissa, jakelu tulisi turvallisuussyistä kohdentaa ainoastaan koulun tai oppilaitoksen omille oppijoille. Lisäksi tulisi päättää, jaetaanko kuukautisvälineitä kotikunnan vai opiskelupaikan perusteella. Ilmaisia kuukautisvälineitä tulisi joka tapauksessa jakaa muuallakin kuin kouluissa ja oppilaitoksissa, koska jakelun tulisi tavoittaa kaikki kaupungin nuoret ja vähävaraiset. Jakelun järjestäminen usean tahon toimesta vaikeuttaisi jakeluun liittyvää kokonaiskoordinointia.

Koulujen ja oppilaitosten sijaan kuukautisvälineitä voisi jakaa Skotlannin tavoin esimerkiksi apteekkeissa, joista välineiden saanti hoituisi vaiattomasti. Yksi vaihtoehto kuukautisköyhyyden kitkemiseksi olisi myös monien muiden maiden tavoin siirtää kuukautisvälineet farmakologisten tuotteiden kategoriaan ja näin muuttaa 24 prosentin arvonlisävero alennettuun kymmenen prosentin verokantaan. Tämä edellyttäisi kuitenkin lakialoitetta arvonlisäveron alentamisesta ja kannatusta aloitteelle.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta toteaa, että ilmaisten kuukautisvälineiden jakaminen kouluissa ja oppilaitoksissa edellyttäisi kuukautisvälineiden hankintaan, varastointiin ja jakeluun liittyvää resursointia sekä tarkoituksenmukaisia tiloja. Kasvatus- ja koulutuslautakunnan mielestä ilmaisten kuukautisvälineiden jakaminen olisi tarkoituksenmukaisempaa toteuttaa esimerkiksi apteekkeissa.

Käsittely

09.02.2021 Esittelijän ehdotuksesta poiketen

Vastaehdotus:

Fatim Diarra: Kasvatus- ja koulutuslautakunta antaa seuraavan lausunnon kaupunginhallitukselle Amanda Pasasen valtuustoaloitteesta maksuttomien kuukautisvälineiden tarjoamisesta nuorille ja vähävaraisille. Tämän lisäksi kasvatus- ja koulutuslautakunta kehoittaa toimialaa käynnistämään välittömästi rajatun kokeilun maksuttomien kuukautisvälineiden jakamisesta perusopetuksessa, lukioissa ja toisen asteen oppilaitoksissa.

Kannattaja: Kirsi Pihlaja

1 äänestys



JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Kasvatus- ja koulutuslautakunta antaa seuraavan lausunnon kaupunginhallitukselle Amanda Pasasen valtuustoaloitteesta maksuttomien kuukautisvälineiden tarjoamisesta nuorille ja vähävaraisille. Tämän lisäksi kasvatus- ja koulutuslautakunta kehoittaa toimialaa käynnistämään välittömästi rajatun kokeilun maksuttomien kuukautisvälineiden jakamisesta perusopetuksessa, lukioissa ja toisen asteen oppilaitoksissa.

Jaa-äännet: 0

Ei-äännet: 6

Samuel Adouchief, Fatim Diarra, Emma Kari, Johanna Laisaari, Hannu Oskala, Kirsi Pihlaja

Tyhjä: 7

Ted Apter, Martina Harms-Aalto, Ville Jalovaara, Pia Kopra, Dani Niskanen, Matias Pajula, Pia Pakarinen

Poissa: 0

Kasvatus- ja koulutuslautakunta hyväksyi Fatim Diarran vastaehdotuksen äänin 6–0. Tyhjää äänesti 7.

Esittelijä

kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja
Liisa Pohjolainen

Lisätiedot

Heidi Halkilahti, pedagoginen asiantuntija, puhelin: 22889
heidi.halkilahti(a)hel.fi

Sosiaali- ja terveyslautakunta 19.01.2021 § 13

HEL 2020-010631 T 00 00 03

Lausunto

Sosiaali- ja terveyslautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon valtuutettu Amanda Pasasen ja 23 muun valtuutetun valtuustoaloitteesta koskien maksuttomien kuukautisvälineiden tarjoamista nuorille ja vähävaraisille:

"Valtuustoaloitteessa vaaditaan, että Helsinki selvittää mahdollisuutta tarjota maksuttomia kuukautisvälineitä nuorille sekä kaikille itsensä vähävaraisiksi kokeville. Aloitteen mukaan kuukautisiin liittyvään kuukautisköyhyyteen ja taloudelliseen epätasa-arvoon on tärkeää puuttua. Il-



maisista kuukautisvälineistä tulisi olla tarjolla kouluissa ja terveyskeskuksissa.

Kuukautisköyhyydestä puhuttaessa (englanniksi period poverty) viitataan tilanteeseen, jossa terveysiteiden ja tamponien ostoa voi lohkaista suuren osan viikon käyttövaroista, varsinkin jos samassa taloudessa asuu useampi nainen.

Skotlanti on ensimmäinen kansakunta, jossa jaetaan kaikille naisille ilmaisia kuukautisvälineitä ja tamponeja. Skotlannissa ilmaiset kuukautisvälineet ovat haettavissa apteekkeista, monitoimitaloista tai nuorisokerehoista.

Eduskunnassa tehtiin vuonna 2017 lakialoite kuukautisvälineiden arvonlisäveron alentamisesta, mutta lakialoite ei edennyt. Suomessa kuukautisvälineet kuuluvat 24 prosentin arvonlisäverokantaan. Esimerkiksi lääkkeet kuuluvat alennettuun kymmenen prosentin verokantaan. EU:n arvonlisäverodirektiivi mahdollistaa kuukautisvälineiden verottamisen alennetussa farmakologisten tuotteiden kategoriassa. Kuukautisvälineet on siirretty alennettuun arvonlisäverokantaan ainakin Ranskassa ja Isossa-Britanniassa.

Kuukautisvälineiden hinnat vaihtelevat tuotteesta ja kaupasta riippuen. Kahdenkymmenen tamponin paketti maksaa kahdesta viiteen euroa, ja paketti kuukautisvälineistä noin saman verran. Kuukuppi maksaa noin 25 euroa, ja sitä voi käyttää useamman vuoden. Karkeana arviona voidaan edellä mainitun perusteella käyttää noin viiden euron kustannusta kuukausittain per henkilö. Vuonna 2019 Helsingissä oli 12–25-vuotiaita naisia 52 229. Mikäli kaikille helsinkiläisille 12–25-vuotiaille naisille jaettaisiin maksuttomia kuukautisvälineitä ja tamponeja edellä mainitulla kuukausikululla, kustannukset olisivat vuodessa yhteensä noin kolme miljoonaa euroa. Kustannusarvio ei sisällä kuukupin käytön kustannusarviota eikä itsensä vähävaraiseksi kokevien yli 25-vuotiaiden naisten kuukautisvälineiden kustannusarviota.

Helsingin kaupungin kaikilla toimialoilla on mahdollisuus tilata arvonlisäverottomia terveysiteitä sekä tamponeja HUS Logistiikan kautta. Varastotilausjärjestelmästä tilattuna hinnat ovat seuraavat: kuukuppi ei ole valikoimassa, terveysitepakkaus (halvin) 1,04 euroa (sisältää 20 kappaletta siteitä) ja tamponipakkaus 1,10 euroa pakkaus (sisältää 16 kappaletta tamponeja). Mikäli kaikille helsinkiläisille 12–25-vuotiaille naisille jaettaisiin maksuttomia kuukautisvälineitä edellä mainitulla kuukausikululla, kustannukset olisivat vuodessa yhteensä noin 690 000 euroa. Tämä kustannusarvio ei sisällä itsensä vähävaraiseksi kokevien yli 25-vuotiaiden naisten kuukautisvälineiden kustannusarviota eikä kuukautisvälineiden jakeluun liittyviä henkilöresurssi- ja tilakustannuksia.



Vuoden 2021 talousarviossa ei ole varattu rahaa ilmaisten kuukautisvälineiden jakamiselle.

Toimeentulotukilaissa (1426/1997) säädetään perustoimeentulotuen myöntämisen edellytykset ja oikeus siihen määräytyy Suomessa oleskelun perusteella. Perustoimeentulotuki koskee jokaista tuen tarpeessa olevaa, joka ei voi saada toimeentuloa ansiotyöllään, yrittäjätoiminnallaan, toimeentuloa turvaavilla muilla etuuksilla, muilla tuloillaan tai varoillaan, häneen nähden elatusvelvollisen henkilön huolenpidolla tai muulla tavalla. Kansaneläkelaitoksen (Kela) myöntämään perustoimeentulotukeen sisältyy hygieniatarvikkeiden kustannukset, joten Kelasta ja kunnista ei erikseen myönnetä vähävaraisille toimeentulotukea kuukautisvälineisiin.

Terveysasemien perustehtävänä on huolehtia kiireellisestä ja kiireettömästä avosairaanhoidosta ja siihen liittyvästä terveyden edistämisestä samoin kuin aikuisten terveysneuvonnasta, perusterveydenhuollon mielenterveystyöstä ja opiskelijoiden sairaanhoidosta sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyvästä neuvonnasta. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tehtävänä on oppilaiden terveydenhoito, terveysneuvonta, lakisääteisiin ja tarpeellisiin erikoistutkimuksiin ohjaaminen, koulujen terveydellisten olojen valvonta sekä koko kouluuyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen. (Terveydenhuoltolaki 1326/2010.)

Kouluissa ja oppilaitoksissa on yksittäisiä kuukautisvälineitä annettavana äkillisissä tilanteissa oppilaille, joilla ei ole mukana omia kuukautisvälineitä ja kuukautiset alkavat kesken koulupäivän. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tehtävänä ei ole maksuttomien kuukautisvälineiden tarvikjakelu, eikä sitä ole mahdollista terveydenhoitajan kautta toteuttaa.

Sosiaali- ja terveyslautakunta toteaa, että ilmaisten kuukautisvälineiden jakaminen terveysasemilla ja koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa nuorille ja vähävaraisille ei kuulu terveydenhuoltolain mukaisiin terveysasemien ja koulu- ja opiskeluterveydenhuollon perustehtäviin. Sosiaali- ja terveyslautakunta toteaa, että kansallinen päätös eduskunnassa kuukautisvälineiden arvolisäveron alentamisesta parantaisi sukupuolten välistä tasa-arvoa, kun kuukautisvälineiden hinnan laskiessa naisille ja tytöille kohdistuva kustannusrasite pienentyisi.

Terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi

Kuukautisvälineiden kustannusten alentaminen mahdollisesti vähentäisi niin sanottua kuukautisköyhyyttä. Kuukautisvälineiden käyttö ja niiden riittävä vaihtaminen puhtaisiin, yhdistettynä hyvään intiimihygieni-



aan kuukautisten aikana, edistää terveyttä ja vahvistaa sosiaalista sekä psyykkistä hyvinvointia."

Käsittely

19.01.2021 Esittelijän ehdotuksesta poiketen

Asiassa tehtiin seuraava vastaehdotus:

Vastaehdotus 1:

Jäsen Touko Niinimäki: Lisätään seuraava muotoilu ennen Terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi -otsikkoa olevan kappaleen loppuun: "Lautakunta toteaa kuitenkin samalla myös, että aihe on tärkeä sukupuolien tasa-arvon sekä sosioekonomisen oikeudenmukaisuuden kannalta, ja toivoo Helsingin kaupungin kartoittavan vuonna 2021 tapoja toteuttaa esimerkiksi koulu- ja/tai terveysasemakohtaista pilottia, jota kokeiltaisiin vuoden 2022 talousarvioesityksen puitteissa."

Kannattaja: jäsen Katju Aro

Sosiaali- ja terveyslautakunnan päätös syntyi seuraavan äänestyksen tuloksena:

1 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Vastaehdotus 1 (jäsen Touko Niinimäki)

Jaa-äännet: 7

Tapio Bergholm, Leo Bergman, Cecilia Ehrnrooth, Sami Heistaro, Maritta Hyvärinen, Seija Muurinen, Karita Toijonen

Ei-äännet: 5

Katju Aro, Kati Juva, Touko Niinimäki, Reko Ravela, Sanna Vesikansa

Tyhjä: 1

Aleksi Niskanen

Poissa: 0

Jäsen Touko Niinimäen vastaehdotus hävisi esittelijän ehdotukselle äänin 5 - 7.

Sosiaali- ja terveyslautakunta antoi asiasta esittelijän ehdotuksen mukaisen lausunnon.

Esittelijä

sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen



Lisätiedot

Leena Turpeinen, terveys- ja päihdepalvelujen johtaja, puhelin: 310 52481
leena.turpeinen(a)hel.fi

Maarit Sulavuori, perhe- ja sosiaalipalvelujen johtaja, puhelin: 310 62401
maarit.sulavuori(a)hel.fi

Mervi Korpela, toiminnansuunnittelija, puhelin: 310 42683
mervi.korpela(a)hel.fi